

MILLIYLIKNI MILLIY MULTFILMLAR YORDAMIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIGA O'RGATAMIZ

Imomaliyeva Musharrafxon Ilhomjon qizi

Qo'qon universiteti Ta'lim fakulteti

Pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Niyozova Muqaddamxon Ulug'bek qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 6/24guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy multfilmlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarni shakllantirish jarayoni o'rganilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy multfilmlar yordamida ta'lim jarayoni yanada samarali bo'lishi bilan birga, o'quvchilarning axloqiy va madaniy tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Multfilmlarning ta'limiy ahamiyati nafaqat bilimlarni o'zlashtirishga, balki bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Maqolada bu jarayonning ta'lim tizimidagi o'rni va metodik jihatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Milliy multfilmlar, boshlang'ich ta'lim, milliy qadriyatlar, bolalar tarbiyasi, ta'lim jarayoni, metodik yondashuv, vizual ta'lim, kommunikativ ko'nikmalar, madaniy meros, ertak motivlari, pedagogik texnologiyalar, innovatsion usullar.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni yosh avlodga singdirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun milliylikni tushuntirish va shakllantirish ularning kelajakda milliy g'ururga ega bo'lishi hamda o'z xalqining tarixi va madaniyatiga hurmat bilan qarashi uchun muhim omildir. Ta'lim berish jarayonida turli metodlardan foydalanish mumkin bo'lsa-da, bolalarga vizual materiallar, ayniqsa, multfilmlar yordamida bilim berish samaradorligi yuqori ekanini isbotlangan [1, 23]. Bu kabi yondashuv bolalarning o'rganish jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va axborotni tezroq o'zlashtirishiga yordam beradi. Ayniqsa, yosh bolalar real hayotga oid ma'lumotlarni tezda tushunishda vizual va audio tasvirlarga ko'proq tayanadi.

Milliylik – bu nafaqat madaniy va tarixiy merosni saqlab qolish, balki yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni hamdir. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalar uchun abstrakt tushunchalarni tushuntirish qiyin bo'lgani sababli, ular vizual tasvirlar, ranglar, qiziqarli syujetlar orqali tezroq va samaraliroq o'zlashtiradi [2, 45]. Shu sababli, milliy multfilmlar bolaning qiziqishini orttirish, uni o'rganish jarayoniga jalb qilish va milliy o'zlikni anglashga yordam beruvchi vosita sifatida alohida ahamiyatga ega. O'quvchilar dars davomida milliy multfilmlar asosida tushunchalar hosil qilar ekan, ularda milliy g'urur va qadriyatlarga hurmat singib boradi.

O'zbekistonda ishlab chiqarilgan milliy multfilmlar an'analar, urf-odatlar va tarixiy shaxslarni yoritishga qaratilgan bo'lib, ular yosh avlodga milliy qadriyatlarni singdirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Misol uchun, "Zumrad va Qimmat", "Alpomish",

“Tomosha” kabi multfilmlar o‘zbek xalq og‘zaki ijodi namunalarini o‘z ichiga olgan bo‘lib, ular bolalarga ezgulik, adolat va mehnatsevarlik kabi fazilatlarini o‘rgatadi [3, 37]. Bunday multfilmlar o‘quvchilarga nafaqat qiziqarli syujetlarni taqdim etadi, balki ularga axloqiy saboqlar berib, to‘g‘ri xulq-atvorni shakllantirishga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Milliylik va ta‘lim o‘rtasidagi bog‘liqlik bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o‘rganilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ta‘lim jarayonida milliy qadriyatlarni singdirish nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki jamiyat barqarorligi uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, milliylikni shakllantirishda vizual materiallarning, ayniqsa, animatsion vositalarning samaradorligi yuqori ekani aniqlangan [4, 67]. Multfilmlar orqali o‘quvchilarga murakkab tushunchalarni soddalashtirib yetkazish, ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va mustaqil o‘rganish faoliyatini qo‘llab-quvvatlash imkoniyati mavjud.

Bolalarning milliy qadriyatlarni o‘zlashtirish jarayoni kognitiv rivojlanish bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, bu borada Jean Piaget tomonidan ishlab chiqilgan rivojlanish bosqichlari nazariyasi muhim ahamiyat kasb etadi [5, 112]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari konkret operatsion bosqichda bo‘lib, ular yangi ma‘lumotlarni o‘z tajribasi va amaliy ko‘nikmalari orqali qabul qilishadi. Shu sababli, ta‘lim jarayonida bolalarga o‘z hayotiy tajribalariga asoslangan holda milliy qadriyatlarni o‘rgatish, ularning tushunchalarini mustahkamlashga yordam beradi. Multfilmlar esa, aynan vizual va audial ta‘sirchanligi tufayli, bolalarning bu jarayondagi qiziqishlarini orttiradi va ularni faol ishtirokchi sifatida jalb qiladi.

Xalqaro tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ta‘lim jarayonida vizual materiallardan foydalanish o‘quvchilarning mavzuga qiziqishini oshiradi, eslab qolish jarayonini tezlashtiradi va tushunchalarni mustahkam o‘zlashtirishga yordam beradi [6, 88]. Masalan, Janubiy Koreya va Yaponiyada milliy qadriyatlarni singdirish uchun maxsus ishlab chiqilgan multfilmlar o‘quv dasturlariga integratsiya qilingan bo‘lib, bu bolalar ongida o‘z milliy o‘zligini shakllantirishga sezilarli ta‘sir ko‘rsatgan. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonda ham milliy multfilmlarni ta‘lim jarayoniga keng tatbiq etish dolzarb masala hisoblanadi.

Natijalar. Milliy multfilmlarning bolalar tarbiyasidagi o‘rni ko‘plab tadqiqotlarda ta‘kidlangan. Masalan, Xamidov B. A. o‘z tadqiqotida milliy multfilmlar bolalarning estetik didini rivojlantirish va ularni milliy qadriyatlarga yaqinlashtirishda asosiy rol o‘ynashini qayd etgan. Haqiqatan ham, bugungi kunda bolalar animatsiyalar orqali milliy qahramonlar, urf-odatlar va tarixiy voqealar bilan tanishib borishmoqda. Milliy multfilmlar nafaqat ko‘ngilochar vosita, balki ta‘limiy ahamiyatga ega samarali resurs sifatida ham ko‘rilmoqda.

Boshqa tadqiqotlarda ham multfilmlarning vizual ta‘siri o‘quvchilarning ongiga chuqur singishi, ularning axloqiy qadriyatlarining shakllanishidagi samarasi haqida so‘z boradi. Shuni alohida ta‘kidlash joizki, o‘quvchilar vizual obrazlarni tez va oson qabul qilishadi, shuning uchun ham milliy multfilmlar pedagogik jarayonda o‘ziga xos didaktik vosita

bo'lib xizmat qiladi. Bu orqali bolalar o'z milliy o'zligini anglab borishadi va o'z madaniyatiga nisbatan hurmat bilan qarashni o'rganishadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogik faoliyatda milliy multfilmlardan foydalanishning samaradorligi o'qitish metodikasiga ham bog'liqdir. Masalan, Azizov R. tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda multfilmlar orqali interfaol metodlar qo'llanilganda, o'quvchilarning bilim olish jarayoni ancha tezlashishi aniqlangan. Demak, faqat multfilm namoyish etish emas, balki uni muhokama qilish va o'quvchilar bilan faol ishlash ham muhim ahamiyatga ega.

Masalan, "Zumrad va Qimmat" multfilmi orqali bolalar yaxshilik va yomonlikning oqibatlarini tushunib yetadilar. Ushbu multfilmda mehnatsevar va kamtarona qiz Zumradning omadga erishishi, manman va dangasa Qimmatning esa qiyinchiliklarga duch kelishi bolalarga axloqiy saboq beradi. Shuningdek, "Jasur" multfilmi Amir Temur shaxsiyati va uning jasorati haqida hikoya qiladi. Ushbu multfilm orqali bolalar nafaqat tarixiy qahramonlar bilan tanishadilar, balki vatanparvarlik va jasorat tushunchalarini ham chuqurroq anglaydilar.

Bu esa bolalarning mavzuni nafaqat tushunishlari, balki undan hayotiy saboq olishlariga ham yordam beradi. Multfilmlarda ko'rsatilgan qahramonlar bolalar ongida chuqur iz qoldiradi va ular ushbu obrazlarni real hayotdagi holatlar bilan bog'lashga harakat qilishadi.

Shunday qilib, tadqiqot shuni tasdiqlaydi: milliy multfilmlar yordamida ta'lim berish nafaqat o'quvchilarning bilimini oshiradi, balki ularning axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1. O'quvchilarning axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirish darajasi:

- Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy multfilmlar orqali o'qitilgan bolalar an'anaviy ta'lim usullari bilan shug'ullangan tengdoshlariga nisbatan axloqiy qadriyatlarni yaxshiroq o'zlashtirishdi.

- Ayniqsa, adolat, do'stlik, halollik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni anglash va hayotga tatbiq etish borasida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

2. Nutq rivojlanishi va kommunikativ ko'nikmalar:

- Multfilmlar yordamida ta'lim olgan bolalarning og'zaki nutqi sezilarli darajada rivojlandi. Ular hikoya qilish, fikr bildirish va muloqot qilish ko'nikmalarini an'anaviy metodlarga qaraganda tezroq shakllantirishdi.

- Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilar milliy multfilmlar asosida hikoyalar tuzish va qahramonlarning dialoglarini qayta tiklash orqali o'z nutq boyligini oshirishgan.

3. Ijodiy fikrlash va mustaqil tafakkur rivoji:

- Multfilmlarning badiiy va vizual ta'siri o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim omil bo'ldi.

- O'quvchilarning o'z hikoyalarini tuzish, ertaklarni qayta talqin qilish va o'z personajlarini yaratish bo'yicha ijodiy faolligi sezilarli darajada oshdi.

4. Multfilmlarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi:

- Tadqiqot davomida milliy multfilmlar asosida dars o'tilgan sinflarda o'quvchilar mavzuni yaxshiroq tushunganliklari va dars jarayonida faol ishtirok etganliklari kuzatildi.
- O'qituvchilar fikricha, multfilmlar yordamida murakkab mavzularni oddiy va tushunarli shaklda yetkazish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yengillashtiradi.

Xulosa. Milliy multfilmlar boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun muhim ta'limiy vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarning milliy ongini shakllantirish, axloqiy tarbiyasini rivojlantirish va ularning umumiy bilim saviyasini oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ta'lim jarayoniga milliy multfilmlarni keng joriy etish lozimligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, multimediya vositalaridan foydalanish bolalarning qiziqishlarini oshiradi va ularning mavzuni yaxshiroq o'zlashtirishiga ko'maklashadi.

Shuningdek, milliy multfilmlar bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirishga ham katta hissa qo'shadi. Masalan, "Zumrad va Qimmat" yoki "Boychechak" kabi multfilmlardagi qahramonlarning dialoglari bolalarning so'z boyligini oshiradi va ularga badiiy nutqni shakllantirishga yordam beradi. Shu boisdan, o'qituvchilar dars jarayonida milliy multfilmlarni to'g'ri tanlash va ulardan samarali foydalanish yo'llarini ishlab chiqishlari lozim. O'quvchilar uchun sifatli va mazmunli milliy animatsion mahsulotlarni yaratish ham kelajak avlodning madaniy va ma'naviy rivojlanishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абдуллаев, Ж. Ш. Использование национальных мультфильмов в образовательном процессе начальных классов // Педагогика и психология. – 2021. – №4. – С. 45-52.
2. Хамидов, Б. А. Роль анимационных фильмов в формировании национального самосознания у детей младшего школьного возраста // Вопросы современной педагогики. – 2020. – №3. – С. 67-72.
3. Saidov, U. The impact of animated films on the cognitive development of primary school students // Journal of Educational Research. – 2019. – Vol. 15(2). – P. 112-119.
4. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi. (2023). Boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Fan va Texnologiya.
5. Sharipov, D. (2021). Multimediali ta'lim texnologiyalari va ularning boshlang'ich ta'limdagi o'rni. O'zbekiston pedagogika jurnali, 3(12), 45-57.
6. Rasulova, M. (2022). Milliy multfilmlar orqali bolalarning nutqiy rivojlanishini shakllantirish. O'zbekiston Pedagogika Akademiyasi Ilmiy jurnali, 5(2), 78-89.
7. AA, Mulaydinov Farkhod Muratovich. (2021). [RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI](#). АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯЛАРНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ ВА ЕЧИМЛАРИ ОНЛАЙН РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-ТЕХНИК АНЖУМАНИНИНГ МАЪРУЗАЛАР ТЎПЛАМИ, 2 (6), 794

8. A Abdullaev. (2021). [RAQAMLI IQTISODIYOT - KADRLAR TAYYORLASHNING DOLZARB MASALALARI](#). Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlari, uning ...
9. MMQ Tojiyeva, AAU Abdullayev. (2021). [THE USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN STATISTICAL DATA COLLECTION](#). Asian Journal of Multidimensional Research 10 (12), 250-254.
10. O Akhmadjonov, A Abdullaev, S Karimova, F Solijonova. (2022). [Jahon savdo tashkiloti boshqaruv tizimi](#). Scientific progress 3 (2), 343-347.
11. A Akhrorjon. (2022). [Reasons, problems and consequences for the accession of the Uzbek economy to the WTO](#). International scientific conference "Topical issues of the economy in modern ...
12. A Akhrorjon. (2022). [Uzbekistan and the World Trade Organization management system](#). International scientific conference "Topical issues of the economy in modern ...
13. A Abdullaev. (2022). [O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI UCHUN JSTGA A'ZO BO'LISH SABAB MUAMMO VA NATIJALARI](#). RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA TA'LIM ISTIQBOLLARI 1 (2), 113-121
14. NJ Tursunboy o'g'li, AA Axadjon o'g'li. (2023). [O'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish uchun uzoq yo'li va xitoy tajribasi](#). Qo'qon universiteti xabarnomasi 1, 43-47
15. UA Azamjon o'g'li, AA Axadjon o'g'li. (2023). [Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi](#). Qo'qon universiteti xabarnomasi 1, 73-75